

Baškiriya – najbolj bogata dežela z medom v Ruski federaciji

Aleš Süssinger

ales.sussinger@gmail.com

Na kongresu Apimondie v Carigradu leta 2017 je bila za prizorišče Apimondie leta 2021 z večino glasov izbrana Ruska federacija z Ufo, glavnim mestom Baškiriye. Kongres Apimondie leta 2021 bo tako v Rusiji organiziran zopet po petdesetih letih. Nazadnje je bil v Moskvi leta 1971. Ob tem je prav, da naša čebelarstva javnost izve nekaj več o čebelarstvu v Rusiji ter še posebej o njeni deželi najbolj bogati z medom.

Republika Baškortostan ali Baškiriya je avtonomna republika Ruske federacije v Privolškem zveznem okrožju. Leži med Volgo in Uralom. Po površini je s 143,6 tisoč km² sedemkrat večja od Slovenije. Ima nekaj več kot štiri milijone prebivalcev, njeno glavno mesto Ufa pa dober milijon. Je večnacionalna republika, največji trije narodi so Rusi (36,1 %), Baškiri (29,5 %) in Tatarji (25,4 %). Uradna jezika sta ruščina in baškirsčina.

Baškirski jezik je iz kipčaške skupine turških jezikov, ki je v bližnjem sorodu s tatarščino. Baškirci sebe imenujejo tudi Baškurti – to pa pomeni »glavni čebelar« (baš = glava; kurt = čebela). Po mnenju nekaterih raziskovalcev to ime izhaja iz poglobitnega področja njihovega delovanja, tj. čebelarstva, ki ima tam izjemno bogato tradicijo. V Baškiriiji trenutno čebelarijo s 352 tisočimi čebeljimi družinami, kar je dobra desetina vseh čebeljih družin v Ruski federaciji (3,3 milijona). Letno pridelajo 10–12 tisoč ton medu, od tega 5–6 tisoč ton za prodajo. V celotni RF je pridelava medu več kot 100 tisoč ton. Medene zaloge v tej avtonomni republiki so ocenjene na 525 tisoč ton, od tega je dostopnih čebelam 175 tisoč ton ali ena tretjina, kar predstavlja potencial za 1,35 milijona čebeljih družin.

Čebelarjenje na tem področju ima zelo dolgo tradicijo. Prvotno so čebelarili v duplih. Duplarjenje (v ruščini *bortničestvo* iz staroruske besede *bort*, ki pomeni duplo) je način čebelarjenja, ki so ga uporabljali že v davnini. Prvi zapiski o tem segajo v 10. stoletje. V birski grobnici, stari približno tisoč petsto let, pa so našli popolno opremo čebelarja, potrebno za ta način čebelarjenja. Osnova za duplarjenje so bili obsežni lipovi in javorjevi gozdovi, ki so dajali obilico medene paše. Dupla so postopoma izklesali na drevesih na višini od 5 do 16 metrov. Običajno so naredili dve, včasih pa tudi tri dupla na enem drevesu.

Baškiriya predstavlja 0,8 % ozemlja Ruske federacije.

Foto: Internet

Kasneje, sredi 18. stoletja, so Baškirci prešli na čebelarjenje v pokončnih deblih, ki so jih našagali iz dreves, kjer so bila pred tem že narejena dupla. Duplarjenje in čebelarjenje v deblih gojijo še danes kot izročilo narodne obrti, zlasti v nacionalnem parku Šuljgan-Taš. V prvi polovici 19. stoletja so večinoma prešli na čebelarjenje v panjih s premičnimi satniki pod vplivom Ukrajince Prokopoviča, ki je uporabljal trietažni panj, za katerega je iznašel in svetu predstavil premični satnik (1814). Prokopovič je v tedanji carski Rusiji leta 1826 organiziral prvo šolo čebelarstva, ki so se je čez nekaj let (1838) udeležili tudi baškirski čebelarji in prenesli nov način čebelarjenja na področje južnega Urala.

Baškirski med je izjemno cenjen v Rusiji in tudi v tujini. Glavne medonosne rastline v Baškiriiji so poleg malolistne lipe (*Tilia cordata*) še ajda, sončnica, oljna ogrščica, gorčica, detelja in lucerna. Od leta 2005 je »Baškirski med« zaščitena blagovna znamka. Med drugim je vključen tudi v redno prehrano ruskih astronautov. Po navedbah ruskih avtorjev se kakovost medu določa zlasti po diastaznem številu, ki določa aktivnost encima diastaze. Višje kot je to število, bolj cenjen je med. Pri tem navajajo primerjave za ruske medove, kjer imajo medovi južnih področij diastazno število med 5 in 8, medovi z Altaja (gorato področje južne Sibirije) do 18 in baškirski med od 22 do 50 (op. a.: slovenski Pravilnik o medu predpisuje diastazno število najmanj 8).

Baškirci so izjemno ponosni tudi na svojo čebelo – divjo baškirsko (burzjansko) čebelo. To je sicer vrsta temne evropske čebele (*Apis mellifera mellifera*), ki jo v Rusiji imenujejo tudi srednjeruska čebela. V genetskem smislu so našli približno 30 podtipov te čebele in eden izmed njih je baškirska čebela. Njene lastnosti so odpornost proti mrazu, velika rojivost ter izjemna delavnost. Naberejo in pridelajo veliko medu v zelo kratkem času, kar je pomembno pri kratkotrajnem medenju, npr. lipe. Obenem pa je izjemno

Foto: Internet

Duplarjenje

agresivna in je delo z njo brez zaščitnih sredstev nemogoče. Baškirska čebela je v Rusiji zaščitena od l. 2006.

Če velja »naš« dr. Filip Terč (1844–1917) za očeta moderne apiterapije, je zibka prav gotovo v Rusiji. Na podlagi znanstvenih del se je tam začela že pred drugo sv. vojno razvijati klinična praksa v zdravstvenih ustanovah. Znameniti fiziolog dr. Artjomov je leta 1941 napisal doktorsko disertacijo o čebeljem strupu in je tudi soavtor prvega navodila za zdravljenje s čebeljim strupom, ki so ga Rusi uvedli v zdravstveni sistem že leta 1959. Profesor Artjomov je bil v letih 1969–1975 podpredsednik stalne komisije za čebelje pridelke v okviru Apimondie. Po njegovi zaslugi in pod njegovim vodstvom so leta 1971 na 23. kongresu Apimondie v Moskvi prvič organizirali poseben simpozij, posvečen apiterapiji. Na njem je bilo kar 37 različnih referatov.

Danes delujejo apiterapevtski centri v številnih mestih Ruske federacije. Eden od njih je tudi v Ufi. Leta 2011 je bil tam v okviru Baškirskega znanstvenoraziskovalnega centra za čebelarstvo in apiterapijo (BZRCČA) ustanovljen center za narodno medicino in apiterapijo, kjer zdravniki in drugo zdravstveno osebje izvajajo terapije tudi s čebeljimi pridelki. BZRCČA deluje sicer od leta 1998 in je vodilna ustanova v tej avtonomni republiki, odgovorna za vsa področja čebelarstva, kar naj bi bil unikum v Ruski federaciji pa tudi širše. Center ima v načrtu do leta 2020 povečati število čebeljih družin v Baškiriji do 480 tisoč, proizvodnjo medu za prodajo do 8,5 tisoč ton in produktivnost ene čebelje družine do 17,8 kg.

Zahvala dr. Andreju Gogali

Od januarja 2017 do decembra 2019 smo bralcem Slovenskega čebelarja predstavljali alternativne opraševalce v posebni seriji člankov izpod peresa dr. Andreja Gogale. Namen predstavljanja alternativnih opraševalcev je bil spoznati različne vrste čebel, saj je medonosna čebela samo ena izmed skoraj 2000 vrst čebel v Evropi. Kot pobudniki svetovnega dne čebel smo s pomočjo

Čebelarjenje v deblih

Baškirija se je s podporo Ruske čebelarske zveze temeljito pripravila za kandidacijo za Apimondio 2021. Na kongresu v Carigradu je nastopila s sloganom »Baškirija – medeno srce Rusije« in prikazala petinpolminutni predstavitveni film (<http://apimondiarussiabid2021.ru>). V njem med drugim izvemo, da je 9 % vsega ruskega medu proizvedenega v Baškiriji; da je v Rusiji več kot 300 tisoč čebelarjev včlanjenih v Rusko nacionalno zvezo čebelarjev; da samo Baškirija izvozi več kot tisoč petsto ton medu in da je v Baškiriji devet tisoč čebelarskih podjetij, ki pridelujejo med. Očitno je tudi intenzivno in uspešno lobirala za svojo nominacijo.

Kot poznavalec Rusije in njenih dežel verjamem, da bo kongres v Ufi odlično organiziran in da bodo udeleženci in obiskovalci imeli priložnost spoznati izjemne čebelarske in druge čare te z medom najbolj bogate dežele Ruske federacije. ●

Viri:

- apimondiarussiabid2021.ru/
- Süssinger, A. (2016): *Razvoj apiterapije v Rusiji*. Zaključna naloga tečaja apiterapije 2015/16, ČZDM.
- Umeljić, V. (2012): *Čebelarstvo za začetnike in strokovnjake*. Kamnik: samozaložba F. Prezelj, 536 str.
- www.apiscentr.ru/index.php/apiterapiya
- www.bash-med.ru
- www.bash-med.ru/index.php/pchelovodstvo-bashkortostana/brendy-bashkortostana/bashkirskaya-pchela
- www.ru.wikipedia.org/wiki/Пчеловодство_в_России
- www.ru.wikipedia.org/wiki/Бортевое_пчеловодство
- www.ru.wikipedia.org/wiki/Баширский_мед

dr. Gogale v seriji 27 člankov širili tako poznavanje čebel kot tudi zavest o njihovem pomenu in ogroženosti, kar pa je tudi eno izmed ključnih sporočil svetovnega dne čebel. Dr. Gogali gre zato iskrena zahvala. Serijo člankov o alternativnih opraševalcih pa bomo od SČ 2/2020 dalje nadaljevali s predstavitvijo izbranih v Sloveniji živečih vrst čmrljev.

Uredništvo